

De Burg te Wassenaar.

Zooals hierboven reeds door Dr. Holwerda in herinnering werd gebracht, deelde de heer W. J. J. C. Bijleveld in jaargang 1910 van ons Jaarboekje het een en ander aangaande den zoogenaamden burg te Wassenaar mede in zijn opstel getiteld: Iets over het oude huis der Burggraven van Wassenaar te Wassenaar. Indertijd vatte ik, kort na het verschijnen van dat opstel, het plan op mijne bedenkingen daartegen in den volgenden jaargang te publiceeren. Daarvan is echter niet gekomen, omdat ik niet alleen eene weerlegging wilde geven van de bewering, dat de pastorie in de Schoolstraat (vroeger Ooststraat geheeten) een overblijfsel zoude zijn van het oude huis der heeren van Wassenaar, maar ook wilde aantoonen, dat de „hardnekkige overlevering” aangaande den zoogenaamden burg eene kern van waarheid moest bevatten, voor het leveren van welk laatste bewijs ik evenwel meer gegevens wenschte te verzamelen, dan waarover ik destijds had te beschikken. Het kan dus geene verwondering baren, dat ik, toen Baron van Heeckeren in den afgelopen winter mijne tusschenkomst inriep voor een wetenschappelijk onderzoek van den burg, die volgaarne heb verleend, en dat ik thans als

vervolg op het opstel van Dr. Holwerda, waarin deze de resultaten van het door hem ingestelde oudheidkundige onderzoek mededeelt, aan de hand van mijne vroeger gemaakte aantekeningen eene beknopte geschiedkundige uiteenzetting geef aangaande hetzelfde onderwerp.

Van den burg te Wassenaar wordt behalve in den door den heer Bijleveld aangehaalden **Nederlandschen Stad- en Dorp-Beschrijver** o.a. ook melding gemaakt in den Tegenwoordigen Staat (dl. VI, blz. 425) en in Simon van Leeuwen's *Batavia Illustrata*. In laatstgenoemd werk staat (blz. 1271), dat „het Huys „daar de oude brieven van spreken, (gegeven op „onsen *Huyse* van *Wassenaar*) heeft gestaan omtrent „een boogshoot westwaarts van de Wassenaarse „weg, daar sich eenen groten heuvel ofte Berg. in „het Land vertoont, tegenwoordich genaamt den „Groenen Berg ; en werd daar voor gehouden, dat „het is geweest het Stamhuys van het oud **Adelijk** „Geslacht van Wassenaar en **Polanen**. . . .”

Stelt men nu een onderzoek in naar den stamvader van het geslacht van Wassenaar, dan vindt men als zoodanig vermeld ¹⁾ Philips van Wassenaar, die het eerst voorkomt in 1200 ²⁾, en in 1205 ³⁾ met zijne zoon Dirk, zoodat hij omstreeks het midden der twaalfde eeuw zal zijn geboren. Dat deze Philips op den burg te Wassenaar zoude hebben gewoond, wordt nergens verhaald. Integendeel alle genealogieën van Wassenaar zeggen — vermoedelijk

1) Zie b.v. H. G. A. Obreen, *Geschiedenis van het Geslacht van Wassenaar*, blz. 8 en 10.

2) Van den Bergh, *Oorkb. I*, n°. 183.

3) *Ibidem*, n°. 202.

op gezag van Bockenbergh — dat hij het huis ter Horst (onder Voorschoten) bouwde.

Van de oude brieven „gegeven op **onsen** Huyse van Wassenaar” heb ik geen spoor kunnen vinden. Een brief van Mei **1258** ¹⁾ werd door Dirk van Wassenaar gegeven op ter Horst en een andere van **1259** ²⁾ te Voorschoten, dus mogelijk ook op ter Horst. De **Heeren** van Wassenaar schijnen inderdaad sedert het midden der dertiende eeuw (zoo niet reeds vroeger) hun vast verblijf op ter Horst te hebben gehad. Het zwaartepunt hunner bezittingen lag dan ook niet te Wassenaar, maar te Voorschoten, en in de oudste goederenlijsten der **heeren** van Wassenaar wordt Voorschoten vóór Wassenaar genoemd. Men zie b.v. de opsomming der Hollandsche **leenen** van den heer van Wassenaar omstreeks **1282** ³⁾: „Officium de Vorscoten et de Wassenare . . . „Mansionem suam apud Horst cum **terris** et **appen-** „**ditiis**. Curiam de Wassenare, cum terra in qua „**fundata** est . . .”, en den door Dirk van Wassenaar in **1307** gegeven brief ⁴⁾: „In den eersten van den „woninge ter Hurst, van den hove te Wassenaar . . . „van den ambachten te Voorschoten **ende** te **Voor-** „burch . . . **ende** dat ambacht te Wassenaar . . .”

Het huis ter Horst kan verder buiten beschouwing blijven, maar ongetwijfeld vraagt men zich thans af, wat omtrent den hier genoemden hof te Wassenaar bekend is. Nog slechts éénmaal vond ik **in** de Hollandsche leenregisters van dien hof melding

1) Ibidem II, n°. 43.

2) Leenregister van Wassenaar AA, fol. 28 vso.

3) Hollandsche Leenkamer n°. 5, fol. 45.

4) H. G. A. Obreen t.a.p. blz. 18.

gemaakt, t. w. in 1339 ¹⁾, toen de Graaf op den 1^{en} April vergunning verleende aan Philips van Wassenaer elf morgen lands, „die ghelegghen zien **after den** hof te Wassenare, die hi van ons helt te liene”, ten vrij eigen te verkoopen. Deze oorkonde licht ons dus niet nader in aangaande de ligging van dien hof, maar wel valt er uit af te leiden, dat de hof te Wassenaar in dien tijd **geene** bijzondere beteekenis (meer) had voor den heer van Wassenaar.

Op de lijst der Hollandsche leengoederen, waarmede de erfdochter van den huize van Wassenaar 12 September 1525 na doode haars vaders werd beleend ²⁾, komt de hof te Wassenaar niet voor. Voor het eerst vinden wij daarop echter als onder Wassenaar gelegen : „**die** Burch mit omtrent acht **mergen lants**” en „**die** molen mitten huysse aldaer.” Is de hier bedoelde burg evenwel identiek met den heuvel, dien wij heden onder dien naam kennen? Op deze vraag geeft de hierbij gereproduceerde kaart van 1 Juli 1550 uit het archief van Baron van Heeckeren een alleszins afdoend antwoord. Daarop toch staat onze heuvel afgebeeld en het bijschrift leert, dat deze toenmaals was **geheeten** „den Burch”.

Aangezien nu de burg te Wassenaar in 1525 een Hollandsch leen blijkt te zijn geweest en in de oudere leenregisters niet anders dan van den hof te Wassenaar als zoodanig sprake is, terwijl van **geene** verwisseling van leen melding wordt gemaakt, meen ik te mogen concludeeren tot de identiteit dier beide **leenen**. De burg te Wassenaar is m. i. dus de in het reeds aangehaalde leenregister van

1) Hollandsche leenkamer n°. 32, fol. 27.

2) Ibidem n°. 124, fol. 74 e. v.

Graaf Floris V genoemde: **curia** de Wassenaire, welke destijds niet de woonplaats der **heeren** van Wassenaer was.

Het oudheidkundig onderzoek door Dr. Holwerda ingesteld heeft echter aan het licht gebracht, dat de heuvel dagteekent uit vrij wat vroegeren tijd. Van dien tijd weten wij niet veel. Volgens de oude schrijvers was Holland destijds „terra aquosa”, hetgeen wordt bevestigd door het onderzoek met de spade. In dit verband mag er ook nog aan worden herinnerd, dat de weg, die van den Deil naar het dorp Wassenaar voert door de weiden, waarin de burg staat, de Kerkdam is geheeten, welke naam ook wijst op waterrijker tijden.

W. A. BEELAERTS.

BLADVULLING.

d'Armen in St. Jans Clooster.

Opt verzouck van de gemeen armen in sint Jans **clooster**, dat de **poortier** aldaer mit zijn jonge crytende kinderen mit een ander logijs elders mocht werden voorzien, ten eynde zyluyden van heren nachtrust **ende slaepe**, zijnde tvuesel van **haeren** ouderdom, niet en werden berooft, es **ge**-appostilleert : De **thoonders** zullen hebben patientie **ende** hem wachten voorsmeer **gelijck** versouck te doen.

Gerechtsdagboek 28 April 1583, fol. 208^{vs}.